

Куліш 1994: Куліш, П.О. Твори : В 2 т. – Т. 1. Поезії епічні і ліричні. Пізніші поезії [Текст] / П. О. Куліш. – К., 1994. – 559 с.

Федькович 1896: Федькович, О.Ю. Твори. – Т. 1. Поезії [Текст] / О. Ю. Федькович / [впорядк. В. Щурат]. – Чернівці, 1896. – 128 с.

Франко 1978: Франко, І. Зібрання творів : у 50 т. – Т. 12. Переклади та переспіви [Текст] / І. Франко. – К. : Наукова думка, 1978. – 726 с.

Франко 1914: Франко, І. Из літ моєї молодости : Збірка поезій п'ятиліття 1874-1878 [Текст] / І. Франко. – Львів, 1914. – 124 с.

Шевченко 1985: Шевченко, Т.Г. Кобзар [Текст] / [вступ. ст. О. Гончара ; приміт. Л. Кодацької] / Т. Г. Шевченко. – К. : Дніпро, 1985. – 640 с.

Шевченко 2001: Конкорданція поетичних творів Тараса Шевченка / [ред. і упоряд. О. Ільницького, Ю. Гавриша]. – Т. 3: Shevchenko Scientific Society. – New York, 2001. – 2502 pp.

У статті проаналізовано когнітивно-комунікативні механізми формування мікрообразу «серце – внутрішня людина» у структурі слова-образу серця українського поетичного дискурсу XIX століття. Запропоновано алгоритм опису загального механізму утворення образу. Визначено архетипне підґрунтя мікрообразу, виявлено передконцептуальні (предметно-чуттєві) та базові концептуальні ознаки, які лягли в основу відповідного внутрішньоформного образу. Проаналізовано метафоричні образи, що об'єктивувались на базі внутрішньоформних концептуальних ознак. Визначено основні функції мікрообразу в аналізованому поетичному дискурсі.

Ключові слова: архетипний першообраз, внутрішньоформний образ, мікрообраз, функціональний мовний образ (слово-образ), чуттєвий образ.

Available 29 September 2013.

Natalia Yasakova

УДК 81' 366.56 (045)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СЕМАНТИКИ ПЕРСОНАЛЬНОСТІ

The article sets out to provide the initial positions of the complex linguistic analyses of the semantic category of personality. It outlines the interpretation model for personality language semantics representation study in Ukrainian language.

Keywords: semantic category, conceptual category, personality, semantic invariant, functional variant.

Унаслідок поліфонічності сучасної граматичної науки вивчення мовних явищ вимагає виваженого формування і аргументованого обґрунтування теоретичних засад дослідження з урахуванням здобутків численних наукових праць, виконаних не тільки в межах відмінних підходів, але й різних галузей знань. Визначення напрямку та способу лінгвістичного аналізу залежить насамперед від чіткого формулювання базових понять лінгвістичної теорії, що особливо важливо при вивченні категорії персональності. Це не тільки зумовить її всебічне осягнення, а й сприятиме усуненню наявної сьогодні термінологічної плутанини. У сучасних лінгвістичних дослідженнях бачимо різне розуміння персональності, спроби кваліфікації цього мовного феномену як поняттєвої, семантичної, функційно-семантичної, граматичної категорії, функційно-семантичного поля. [Бондарко 1971: 48; Борщ 1973: 54; Дроботенко 2011: 103; Кितिця 2001; Плющ 2011]. Така термінологічна неузгодженість спричинена не тільки недостатнім вивченням власне персональності, але й відмінністю методологічних основ дослідження мовних явищ.

Мета статті – окреслити теоретичні засади вивчення репрезентації семантики персональності в українській мові. Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) розглянути способи лінгвістичного аналізу семантичних категорій у сучасних працях із функційної граматики; 2) уточнити зміст понять «семантична категорія» і «поняттєва категорія»; 3) встановити основні принципи та етапи вивчення мовної репрезентації персональності в українській мові.

У дослідженні функційної специфіки різнорівневих мовних одиниць у напрямоку від значення до форми особливої актуальності набув категорійний підхід. У межах цього підходу в сучасному мовознавстві використовують різні інтерпретаційні моделі. У працях із функційної граматики, теоретичні засади якої розроблені О. Бондарком, семантичні категорії розглядають як основні інваріантні категорійні ознаки (семантичні константи), що виступають у тих чи тих варіантах у мовних значеннях і функціях, які виражаються різноманітними засобами [Бондарко 1988: 102-103]. Категорійність визнано суттєвою рисою цієї моделі функційної граматики, оскільки «вона спрямована на опис системи семантичних категорій у їх мовному вираженні» [Бондарко 2002: 15]. Водночас основними термінами, вживаними у дослідженнях окремих семантичних категорій, є функційно-семантичне поле (ФСП), категорійна ситуація та граматична категорія, а семантична категорія згадується тільки як основа відповідного функційно-семантичного поля і категорійних ситуацій, що невіддільна від конкретних засобів певної мови. Потрактуючи функційно-семантичне поле як угруповання мовних засобів різних рівнів, які взаємодіють на основі спільності їхніх семантичних функцій і виражають варіанти певної семантичної категорії, О. Бондарко констатує: «ФСП – це семантична категорія, що розглядається в єдності із засобами її вираження в певній мові» [Бондарко 2002: 15]. Для аналізу функційних варіантів певної семантичної категорії, які реалізуються у висловлюванні, вводиться поняття категорійної ситуації – типової змістової структури, що базується на певній семантичній категорії і відповідному ФСП [Бондарко 2002: 16]. Наприклад, щодо категорії персональності запропоновано виокремлювати конкретно-особові, неозначено-особові та узагальнено-особові персональні ситуації в системі їхніх типів, підтипів, різновидів і варіантів, які виступають у мовленні [ТФГ 1991: 11]. Зазначимо, що у фундаментальній колективній монографії за редакцією О. Бондарка немає вичерпного системного аналізу персональності на матеріалі однієї мови. Подаючи загальну концепцію опрацювання персональності, робота встановлює дослідницькі орієнтири і розрахована на уточнення й розвиток викладених теоретичних положень та їхнього застосування у вивченні окремої мови.

В інших граматичних дослідженнях центральним виступає поняття семантичної категорії, яка також мислиться як невіддільна від засобів мовної репрезентації. При цьому аналіз семантичних категорій здійснюється через систему опозицій або за допомогою польового структурування. Так, П. Піпер називає семантичною категорією значення дуже високого ступеня загальності, яке може бути різноманітним за формою, а у вираженні не обмежене тільки синтаксичною, морфологічною, лексико-граматичною чи словотвірною категорією, тільки однією лексико-семантичною групою [Піпер 2005: 576]. В основі семантичної категорії, на думку сучасного сербського мовознавця, лежить категорійне значення, яке є звичайним, але не обов'язковим, частково виражене граматично і представлене у великій кількості одиниць на різних мовних рівнях, а сама вона є результатом етномовної категоризації світу, що зумовлює відмінності змісту й обсягу семантичних категорій різних мов [Піпер 2005: 576]. Ця категорія є ширшою від інших мовних категорій (граматичних, лексико-граматичних, словотвірних, лексико-семантичних), кожна з яких представлена певною семантичною категорією [Піпер 2005: 578-579]. П. Піпер приписує їй польову структуру, виокремлюючи семантичний та граматичний центр і периферію [Піпер 2005: 580-583]. Дослідник згадує і поняття функційно-семантичного поля, проте майже не послуговується цим терміном під час лінгвістичного аналізу категорії персональності [Піпер 2005: 580, 592-607].

Продуктивність використання у функційній граматиці обох термінів доводить М. Всеволодова. Дослідниця підкреслює важливість осмислення змістового складника ФСП саме як категорії, що складається із системи опозицій. Протичлени опозицій різних рангів, що становлять категорію, є її субкатегоріями, яким відповідають різнорівневі мікрополя у складі ФСП. Наявність опозиційних мікрополів, на думку М. Всеволодової, доводить органічну єдність поля і категорії [Всеволодова 2009: 76-78]. Так, семантичну категорію темпоральності вона потрактує як опозиційну структуру, що міститься на різних рівнях категорії: 1) таксису, 2) тривалості з опозицією немаркованої / маркованої незавершеності / завершеності дії та 3) повторюваності. ФСП темпоральності є семантичною категорією, сформованою мікрополлями, які використовують для свого вираження структурно організовані мовні засоби різних рівнів. При цьому мовні засоби, що обслуговують певні мікрополя цього ФСП, чітко організовані за граматичними категоріями, кожна з яких виконує свої функції і має свою дихотомію. Саме останні категорії в межах ФСП М. Всеволодова пропонує вважати функційно-семантичними. На відміну від ФСП як поєднання семантичної категорії та засобів різних мовних рівнів, функційно-семантичну категорію дослідниця розуміє як поєднання системи значень і мовних засобів одного граматичного класу [Всеволодова 2009: 84-85].

Між граматистами, що належать до різних гілок функціоналізму, немає єдності і щодо ототожнення або розмежування понять «семантична категорія» і «поняттєва категорія». Появу останнього терміна пов'язують з ім'ям О. Єсперсена та його працею «Філософія граматики». Данський лінгвіст потрактував поняттєві категорії як універсальні позамовні категорії, що не залежать від певною мірою випадкових фактів природних мов, і завдання граматиста вбачав у тому, щоб у кожному конкретному випадку виявити складну мережу взаємовідношень між поняттєвою і синтаксичною категоріями. О. Єсперсен констатував три рівні граматичного аналізу мовних явищ: (А) форма, (Б) функція і (В) поняття, а граматичні категорії вважав у кращому разі симптомами, тінями поняттєвих категорій [Єсперсен 2002: 58-60].

У теорії поняттєвих категорій І. Мещанинова відбилась їхня складна мисленнєво-мовна природа. «Виявляючись у семантичній стороні лексики, в синтаксичній будові речення і в морфологічному оформленні слова, поняттєві категорії залишаються тим самим серед мовних категорій, хоч і є виразниками в мові чинних норм свідомості», – зазначив учений [Мещанинов 1978: 238]. Зосереджуючи увагу на мовних аспектах цього феномена, І. Мещанинов обґрунтовує поняттєву основу граматичних категорій. «Такі граматичні категорії, що отримують систему формальних ознак, вже є граматичними поняттями. Вони у формах синтаксису і морфології передають ту чи ту поняттєву категорію» [Мещанинов 1978: 239].

Уявлення про природу та мовне втілення поняттєвих категорій були поглиблені в працях О. Бондарка. Мисленнєве (поняттєве) і мовне значення в них постають як нетотожні, але тісно пов'язані величини. Спираючись на потрактування проблем мовного змісту в граматичних концепціях Ф. Брюно, О. Єсперсена, Л. Щерби, І. Мещанинова, В. Матезіуса, Е. Кошмидера та ґрунтовний аналіз тогочасної вітчизняної лінгвістичної літератури, О. Бондарко сформулював важливі теоретичні узагальнення щодо природи граматичного значення та співвідношення його мисленнєвих і власне мовних складників. «М о в н и й (с е м а н т и ч н и й) з м і с т є м и с л е н н є в и м (п о н я т т є в и м, с м и с л о в и м) у с в о ї й о с н о в і з м і с т о м», – підкреслює вчений [Бондарко 1978: 5], проте визнає існування й такого різновиду мовного значення, яке не має мисленнєвої основи, хоч і може бути дотичним до мисленнєвого змісту і сприяє його структуруванню. До таких значень О. Бондарко відносить, зокрема, узгоджувальні функції категорій роду, числа і відмінка [Бондарко 1978: 5]. Попри тісну єдність поняттєвого і мовного значень констатовано їхню відносну автономність, яка виявляється, зокрема, в можливості реалізації одного й того самого мисленнєвого змісту різними мовними значеннями як в одній мові, так і в різних

[Бондарко 1978: 6]. У концепції О. Бондарка поняттєва категорія постає як інваріант синонімічних семантичних функцій, які закріплені за певними формальними засобами та їхніми типовими комбінаціями. Важливим є визнання не тільки глибинного семантичного рівня, але й поверхневого, який має конкретно-мовну організацію і на якому відбувається інтеграція мовних семантичних функцій [Бондарко 1974: 56-64]. Отже, за О. Бондарком, ідіоетнічність граматики виявляється не тільки на рівні форм, але й у системі значень. «Мовні семантичні функції в кожній мові утворюють певну систему. Ця система складається з багатоярусних підсистем категорійних значень, полісемантичних потенціалів граматичних форм, їхніх окремих значень, значень лексико-граматичних розрядів, функційно-семантичних мікро- та макрополів тощо» [Бондарко 1974: 66].

Осмислення сутності поняттєвих категорій продовжується і сьогодні у спеціальних наукових розвідках або під час вивчення різноманітних мовних феноменів. А. Худяков принципово важливими рисами поняттєвих категорій вважає двоспрямованість і відносно самостійний статус. На його думку, це «релевантні для мови ментальні категорії, орієнтовані, з одного боку, на логіко-граматичні категорії, а з іншої – на семантичні категорії мови» [Худяков 1999: 6]. Як опосередкований універсальними законами мислення результат людського досвіду вони виступають основою семантичних структур мови, необхідною передумовою функціонування мовної системи загалом [Худяков 1999: 6]. Дослідник підтримує думку О. Бондарка про те, що поняттєві категорії відносяться до семантичних як інваріанти до варіантів, і наголошує, що саме такий підхід дозволяє виявити нетотожність сфери понять і сфери семантики, а також нерозривний характер зв'язку між ними. На думку А. Худякова, поняттєві категорії є стійким когнітивним зліпком із позамовного світу, пов'язані з ним тісніше, ніж семантичні категорії [Худяков 1999: 11]. Незважаючи на відсутність взаємно-однозначної відповідності між поняттєвим і семантичним, вивчення поняттєвих категорій допомагає адекватно зрозуміти й інтерпретувати факти мови і сприяє проникненню в організацію мисленневих механізмів людини [Худяков 1999: 12]. Учений підкреслює, що кожний рівень і аспект мови відноситься до поняттєвої сфери по-різному, і найтісніше з нею пов'язана граматична система через наближеність до загальних законів організації мислення [Худяков 1999: 6].

Значення визнано вихідним пунктом лінгвістичного аналізу і в моделі функційного синтаксису А. Мустайокі. Схематизоване, структуроване уявлення про те, що має висловити мовець, фінський дослідник позначає терміном «семантична структура» [Мустайокі 2006: 24]. А. Мустайокі зазначає, що лінгвіст не має прямого доступу до семантичних категорій і для їхнього визначення повинен використовувати непрямі методи, зокрема застосовувати як допоміжні поняття категорії дійсності та категорії різних мов. Семантичну структуру він розуміє як універсальне явище, безпосередньо пов'язане з мисленням і водночас з мовою, якою висловлюється мовець. Пояснюючи термін «семантичний рівень», А. Мустайокі вказує, що категорії цього рівня в інших працях названі поняттєвими, концептуальними, психологічними, мисленневими, когнітивними, онтологічними, денотативними, ідеографічними тощо [Мустайокі 2006: 26]. Отже, семантичне й поняттєве для А. Мустайокі є тотожними поняттями. Подібний підхід бачимо і в сучасних українських працях. Так, М. Баган, розглядаючи категорію заперечення, яку кваліфікує як модусну поняттєву категорію релятивного типу, вважає, що об'єктом функційно-семантичних досліджень є саме поняттєві категорії, оскільки такий лінгвістичний аналіз охоплює всі різноманітні засоби вираження певної функції та систематизує їх на функційній основі. Вивчення таких засобів, на думку М. Баган, дає відомості про загальну структуру категорії та принципи її функціонування [Баган 2012: 51-52].

М. Всеволодова вважає, що термін «поняттєві категорії» раціонально відносити до категорій мови загалом, а їхню реалізацію в кожній мові, слідом за О. Бондарком, варто називати категоріями семантичними [Всеволодова 2009: 76]. У типологічних і порівняльних дослідженнях концепцію поняттєвих категорій активно використовують, розглядаючи

поняттєве як універсальний компонент значення, що виступає основою для порівняння різноманітних способів його втілення у мовах різних типів. Осмислення мовної реалізації поняттєвих категорій дозволило зробити висновки про їхні характерні властивості та ієрархічну системність, орієнтування на різні аспекти і рівні мови. Динамічність, максимальну абстрактність поняттєвих категорій, їхню здатність членуватись і поєднуватись у комплекси, по-різному експлікуватись визнано тим чинником, що зумовлює гнучкість мови [Кобрина 1989: 43-48].

Через відмінності у розумінні семантичного та граматичного в мові, належність до різних напрямків лінгвістики дослідники використовують різну термінологію для позначення таких найзагальніших значеннєвих феноменів, одні й ті самі мовні факти отримують відмінну кваліфікацію. Проте визнання найабстрактніших значень, що лежать в основі мовної побудови, безумовно, виявилось продуктивним, дозволило виявити не тільки сутнісні риси мови загалом, а й етнолінгвістичні особливості окремих мов.

Ми послуговуємось терміном «поняттєве» для позначення найзагальніших універсальних уявлень, що виступають підґрунтям для творення семантичної категорії персональності. Поєднання функційних варіантів, утворених на цій поняттєвій основі, які виражаються різнорівневими мовними засобами, розглядаємо як семантичну категорію персональності. Поняттєве та варіантне в ній не є непроникними значеннєвими сукупностями, що нашаровуються одна на одну. Вони становлять нерозривну єдність, де стрижневий, поняттєвий компонент, є простішим, базовим началом, яке реалізується в похідних, зокрема ідіоспецифічних, семантичних виявах меншого ступеня абстрактності та більшої семантичної складності. Поняттєве виступає показником тих мисленнєвих процесів, спостерігати які можемо через посередництво мови без урахування етноспецифічних відмінностей окремих мов. Вивчення семантичних явищ окремої мови повинно враховувати особливості організації поняттєвого рівня, оскільки дослідження мови не можливе без огляду на людину – її творця і носія – сутнісні риси якої втілились у мовних фактах.

Семантична категорія реалізується в мові через систему мовних засобів, і з'ясувати особливості її внутрішнього структурування без урахування способу мовної репрезентації неможливо. Водночас встановлення континууму засобів вираження певної семантики здійснюється завдяки ґрунтовному аналізу різнорівневих семантичних складників, репрезентантами яких виступають мовні одиниці. Висновок про належність мовного засобу до кола виразників досліджуваної категорії дослідник робить на основі семантичних показників, при цьому реєстр і аналіз функційних варіантів (за термінологією О. Бондарка, категорійних ситуацій) здійснюється через співвідношення із семантичним інваріантом – поняттєвою основою. Отже, саме встановлення поняттєвої основи як семантичного інваріанта всієї сукупності значень, які охоплює категорія, є вихідним пунктом дослідження. Поняттєву основу становить комплекс ознак, які більш або менш чітко виявляються в усіх засобах мовної репрезентації персональності і лежать в основі багатоманіття функційних варіантів. Для аналізу поняттєвої основи категорії персональності релевантними є не тільки власне-лінгвістичні дані, а й відомості про природу людини, сутність комунікації, важливі особливості її учасників тощо, які належать до інших галузей знань, зокрема філософії та психології.

Установлення та лінгвістичний аналіз спектру похідних семантичних виявів у їх відношенні до поняттєвої основи персональності і засобів її мовної репрезентації може здійснюватись через співвідношення інваріанта і багатоступеневої системи варіантів. Відношення інваріантність / варіативність виявляється на різних рівнях мовної системи та мовлення і є відносними, чинними тільки в межах певної системи [Бондарко 2003: 8-9]. Інваріантні значення граем першої, другої та третьої особи, які є складниками відповідної морфологічної категорії, охоплюються загальнішим значенням цієї категорії, яке, у свою чергу, є варіантом репрезентації семантики персональності.

Поняття інваріанта пов'язане і зі значеннєвим рівнем, і з рівнем репрезентації. Аналіз мовних засобів вираження персональних значень полягає не тільки у їхній систематизації з урахуванням співвідношення інваріант / варіант. Продуктивним є поєднання цього підходу із теорією прототипів і польовим структуруванням мовних засобів. Семантичному інваріантові відповідає його еталонний мовний репрезентант (прототип), який виступає центральним щодо інших мовних засобів відповідного категорійного значення. Так, прототипом мовного втілення категорійного значення першої особи на рівні синтаксису є речення, де у семантико-синтаксичній позиції діяча і формально-синтаксичній позиції підмета виступає займенник **я**, а дієслово-предикат у формально-синтаксичній позиції присудка має форму першої особи однини, напр.: *А я оце до вас іду* (Марко Вовчок); *Я таки зроблю з неї українку!* (С. Васильченко). Інші синтаксичні конструкції, здатні позначати екстралінгвістичну ситуацію із я-суб'єктом, становлять єдність, члени якої більш або менш віддалені від центрального, прототипового репрезентанта, напр.: *Прошу не дивуватися!* (І. Франко); *Я – в гарячці* (І. Калинець); *Та мені ж соромно буде і в труні в такій хаті лежати!* (А. Дімаров); *Отак я і здамся, – пробубонів під ніс Женька. – Ми ще побачимо, хто кого обведе круг пальця* (І. Сенченко); *Сусіди любі! Пише вам Олеся* (І. Франко).

Найбільш актуальний у сучасній граматиці напрямок дослідження від значення до форми дозволяє виявити способи об'єктивації мисленнєвих категорій. У вивченні засобів мовного вираження семантичної категорії персональності необхідним є з'ясування поняттєвої основи категорії як семантичного інваріанта всієї сукупності значень, встановлення кола функційних варіантів та репрезентантів категорійної семантики, їхнє ранжування, аналіз функційної специфіки та взаємодії. На рівні морфології та синтаксису репрезентанти семантики персональності можуть бути впорядковані з огляду на співвідношення категорійних значень та відповідних мовних засобів з градуюванням останніх за рівнем експлікованості відповідної семантики та частотності їхнього вживання. Запропоновані принципи дослідження стануть основою для ґрунтовного аналізу категорії персональності в українській мові.

References

- Баган 2012: Баган, М.П. Категорія заперечення в українській мові : функціонально-семантичні та етнолінгвістичні вияви : [монографія] [Текст] / М. П. Баган. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 376 с. – ISBN 978-966-489-117-9
- Бондарко 1971: Бондарко, А.В. Грамматическая категория и контекст [Текст] / А. В. Бондарко. – Л. : Наука, 1971. – 114 с.
- Бондарко 1974: Бондарко, А.В. Понятийные категории и языковые семантические функции в грамматике [Текст] / А. В. Бондарко // Универсалии и типологические исследования. Мещаниновские чтения / АН СССР ; Ин-т языкознания. – М. : Наука, 1974. – С. 54-79.
- Бондарко 1978: Бондарко, А.В. Грамматическое значение и смысл [Текст] / А. В. Бондарко. – Л. : Наука, Ленингр. отделение, 1978. – 175 с.
- Бондарко 1988: Бондарко, А.В. Методологические принципы функциональной грамматики [Текст] / А. В. Бондарко // Методологические проблемы языкознания / А. В. Бондарко, А. Н. Гаркавец, Ю. А. Жлуктенко и др. ; отв. ред. А. С. Мельничук ; АН УССР, Ин-т языковедения им. А. А. Потебни. – К. : Наук. думка, 1988. – С. 88-106.
- Бондарко 2002: Бондарко, А.В. Категории в системе функциональной грамматики [Текст] / А. В. Бондарко // Коммуникативно-смысловые параметры грамматики и текста : Сборник статей, посвященный юбилею Галины Александровны Золотовой. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – С. 15-21. – ISBN 5-8360-0314-9
- Бондарко 2003: Бондарко, А.В. Инварианты и прототипы в системе функциональной грамматики [Текст] / А. В. Бондарко // Проблемы функциональной грамматики : семантическая инвариантность / вариативность. – СПб. : Наука, 2003. – С. 5-36.

Всеволодова 2009: Всеволодова, М.В. Поля, категории и концепты в грамматической системе языка [Текст] / М. В. Всеволодова // Вопросы языкознания. – 2009. – № 3. – С. 76-99.

Есперсен 2002: Есперсен, О. Философия грамматики [Текст]. Изд. 2-е, стереотипное. Пер. с англ. / Общ. ред. и предисловие Б. А. Ильина / О. Есперсен. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 408 с. – ISBN 5-354-00043-2

Кобрина 1989: Кобрина, Н.А. Понятийные категории и их реализация в языке [Текст] / Н. А. Кобрина // Понятийные категории и их языковая реализация : межвуз. сб-к научн. трудов. – Л. : ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1989. – С. 40-49.

Мещанинов 1978: Мещанинов, И.И. Члены предложения и части речи [Текст] / АН СССР, Отделение литературы и языка / И. И. Мещанинов. – Л. : Наука, 1978. – 387 с.

Мустайоки 2006: Мустайоки А. Теория функционального синтаксиса : от семантических структур к языковым средствам [Текст] / Арто Мустайоки. – М. : Языки славянской культуры, 2006. – 512 с. – ISBN 5-9551-0116-0

Пипер 2005: Пипер, П. Семантичке категорије у простој реченици : синтаксичка семантика [Текст] / Предраг Пипер // Синтакса савременога српског језика. Проста реченица / У ред. ак. Милке Ивић. – Београд : Београдска књига ; Нови Сад : Матица српска ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2005. – С. 575-982.

ТФГ 1991: Теория функциональной грамматики. Персональность. Залоговость. [Текст] / [А. В. Бондарко, Т. В. Булыгина, Н. Б. Вахтин и др.] ; отв. ред. А. В. Бондарко. – СПб. : Наука, 1991. – 670 с.

Худяков 1999: Худяков, А.А. Понятийные категории как объект лингвистического исследования [Текст] / А. А. Худяков // Аспекты лингвистических и методологических исследований : сб. нач. тр. – Архангельск : ПГУ им. М В. Ломоносова, 1999. – С. 3-13.

У статті з'ясовано вихідні положення комплексного лінгвістичного аналізу семантичної категорії персональності, окреслено інтерпретаційну модель для вивчення репрезентації категорійних значень персональності в українській мові.

Ключові слова: семантична категорія, поняттєва категорія, персональність, семантичний інваріант, функційний варіант.

Available 19 September 2013.